

NARODOPISNI PABERKI IZ LOBNIKA PRI ŽELEZNI KAPLI

Angela Piskernik

Moj dom

Pri nas doma se je reklo »pri Vrbniku«, a najstarejši farani so pravili »na Vrbjem«. Hiša je zidana v breg, od južne strani je višja kot od severne. V njej je menda nekoč stanoval flegar soneške gosposčine, baje je bila zanj tako razkošno sezidana. Globoko v hrib sta izkopani dve kleti, ki z gotskimi svodi pričata o precejšnji starosti. *Mlečna klet* je manjša. V njej sem odkrila globoko votlino v skoraj meter debelem zidu, ki je bila zamašena z velikim, starim, prhkim zamaškom iz lipovine. Ker je bil pobeljen kakor stene kleti, je za seboj popolnoma zakrival prostor, v katerem so tihotapci skrivali tobak in morda še kaj drugega. *Moštna klet* je širša in daljša in se lomi v pravem kotu, da sega zadaj tudi mimo mlečne kleti. Njene skrivnosti so nas močno pritegovale. Vse v njej je bilo skrajnje grozljivo: mali oddelek na levi in globoka niša v temnem ozadju, ki so jim manjkala samo debela vratca, in ječe so bile narejene. V steni teh dveh prostorov so bili še obroči, kamor je mlada domišljija z verigami priklepala kmete, ki niso pravočasno odrajtali desetine. Sicer pa, morda je bilo vse to tudi res? Oče je ponovno namigoval, da so se v naši kleti godile čudne reči, katere, pa nam ni povedal. V ti dve kleti prideš od zunaj na južni strani.

V hišno vežo prideš z zahodne strani. Veža je dosti velika in svetla. Na desno je »hiša«, kjer se zbira družina, kjer se jé, kjer gospodinja mesi kruh v lepo poslikanih nečkah, kjer praznujejo godove in položijo na oder umrlega člana. Iz »hiše« prideš v manjši prostor, v »štibelc«, kjer spita oče in mama. Naravnost naprej po veži so vrata v veliko črno kuhinjo z zidom v sredi. Pred kuhinjo na zadnji strani poslopja je vodnjak z visokim tatrmanom na desni in z udobnim straniščem na levi tik ob kuhinjski steni. Po nekaj stopničkah prideš iz kuhinje v niže ležeči »hvelb« (shramba). Po čednih stopnicah greš iz veže v nadstropje. Tam je s kamnom tlakovan mostovž in so štiri sobe, vsaka s posebnim vhodom. Največja z razgledom na Košuto, Kočno in Grintovec je tako imenovana »zgornja hiša«. V njej je dragoceno pohištvo iz bale moje matere. Zgornja hiša je vedno pripravljena za goste. V nadstropju je že od nekdanj tudi stranišče, to je bila velika posebnost za kmetski dom. Z mostovža se vzpneš po lesenih stopnicah na »eštrah« (podstrežje).

Šege, navade, običaji in vraže

Nekateri običaji so bili znani po vsej lobniški grapi, ki se vleče od Železne Kaple proti vzhodu do kmeta Topičnika in kot »Koprivna« naprej proti Lužam in Peci, drugi so bili navezani samo na našo domačo hišo. Mnogokaj je bilo v zvezi s cerkvenimi prazniki, še več s kmečkimi opravili, nekaj jih je bilo posvečenih nepozabnim, veselim ali žalostnim dogodkom v fari, marsikaj je spominjalo na čase, ko so biriči lovili fante za vojaščino in na čase vraž in čarovnij. Bili pa so tudi običaji, o katerih ni nihče vedel, od kod so prišli, kdo jih je k nam presadil, kdaj in zakaj.

Kopa

Dan pred božičem je mama na manjši javorovi mizi v »zgornji hiši« naredila kopo. Čez mizo je pogrnila velik prt iz grobega, kot sneg belega domačega platna. Na sredo je položila križec iz žeganega lesa. Na križec je dela hleb rženega kruha »mižneka« in na tega še dva hleba, en hleb pogače in en hleb navadnega vsakdanjega kruha iz mešane moke. Mižek je spekla v sredo ali petek pred božičem. Preden je z loparjem porinila mižnek v krušno peč, je v vsak hleb zarezala tri križe. V navadni vsakdanji kruh, ki ga je mesila iz ovsene, ječmenove in pšenične moke, je napravila z nožem tri vzporedne črte ali pa trikot. Vrh teh treh hlebov je položila šarkelj, kolač, ki je močno podoben kranjski potici, samo ne tako na tanko izvaljan in ne tako na debelo nadevan. Okoli tega osrednjega, zgoraj ravnega stožerja je naslanjala nadaljnje hlebe kruha, in sicer še hleb ali dva mižneka, hleb ali dva navadnega kruha in hleb ali dva pogače, to je kruha iz doma zmlete pšenične moke. Vso to kopico raznovrstnega kruha in šarklja je pokrila z manjšim prtom, najlepšim iz njene bale, z vezenino iz raznobarnve volne, modre, rdeče in rumene, in z zlatimi bleščicami. Robove tega prtiča so zaljšale bogato klekljane čipke.

Vrh tako postavljene kope je postavila mati medeni križec, ki je bil že bogve koliko stoletij pri hiši, pred križec pa zvonček. Okoli križca in zvončka je razvrstila jabolka, najlepša jabolka, ki jih je premogel domači sadovnjak in ki jih je že jeseni izbrala in hranila za kopo. Med jabolka je dela tudi nekaj repic (krompirjev). Stranske ploskve te kope je posula z barvastimi podobnicami, ki jih je vzela iz hišnega molitvenika. Na en vogel mize je slednjič postavila skodelico z vsemi vrstami žita, ki so ga na Vrbjem sejali in želi; pšenice, rži, ovsa, ječmena, hejde (ajde), boba, fižola in graha, in ko so spomladi sejali, so vrgli med žito vedno tudi nekaj zrnč iz te skledice; na drug vogal je položila še en hleb mižneka, na tretjega hleb pogače, na četrtega pa veliki hišni patrnoster (rožni venec) in rožne vence vseh članov družine. Mižnek z vogala je že na sveti večer razrezala na toliko kosov, kolikor je bilo ljudi pri hiši, na božič zjutraj pa je ravno tako napravila s hlebom pogače. Vsak je dobil kos mižneka in kos pogače. Kopa, v začetku dosti obsežna in čez

pol metra visoka, je morala trajati do treh kraljev, vendar je postajala vedno nižja in manjša, ker je mama po potrebi odvezemala kruh in pogačo. Rekli so:

»Sveti trej kralj
so vse mižneke zrezal!«

Pri sosedih, kjer kmečka hiša ni bila grajena v nadstropje, je gospodinja postavila kopo na mizi v družinski sobi, v »hiši«. Če so bile nečke dosti velike, je družina delala, špilala (kvartala) in jedla od božiča do treh kraljev pri nečkah. Če pa je gospodinja mizo potrebovala, je morala narediti kopo trikrat, na večer pred božičem, na Silvestrov večer in na večer pred tremi kralji. Tako je stala kopa vedno samo eno noč in en dopoldan. Na klop za mizo so postavili pinjo, pod mizo pa žehhtar z žegnano vodo. Bil je do vrha poln, da bi bil vse leto poln mleka. Pri nekaterih kmetih so prinesli pod mizo tudi poljedelsko orodje, krampe, motike, lopate, grablje, srpe in kose, tu in tam celo brano in oralo.

Na praznik zjutraj so se vsi člani družine umili z žegnano vodo iz žehhtarja pod mizo, pomočili so roko v to vodo in si segli z mokro roko čez obraz; seveda so se že prej zunaj pri tatrmanu pošteno umili.

Kako smo v Lobjniku praznovali godove

Dan pred očetovim ali maminih godom so spekli šarklje, starejši bratje so nabili možnarje, sestre so pospravile hišo. Ko se je zmračilo, so v kuhinji, v veži in pred hišo zarožljale »pokrovke«, zunaj so zapokali možnarji; ves Lobjnik je bil opozorjen, da na Vrbjem praznujemo god.

Po večerji, ki je bila skromna kakor vsak drug dan, se je pričelo praznovanje s šarkljem in z zakuhanim moštom. Razigrano veseli smo bili tisti čas vsi, od očeta in matere pa do nas najneznatnejših na kmetiji, ki smo spomladi pri oranju vodili vole, jeseni pa pobirali krompir. V to sproščeno razpoloženje je kmalu zagrmel pok sosedovega možnarja. Z dobrim posluhom, ki je značilen za prebivalce lobjniškega dola, smo spoznali strelca že po poku! Bratje so planili izza mize, da pripeljejo v hišo soseda, ki je prišel ofirat, starejše sestre pa so ali zardevale ali se namrdovale, kakor so pač na hitro znale presoditi, kdo je strelec. Mi mlajši smo nestrpno čakali, kdaj »ga« pripeljejo.

A dobiti »ga«, to ni bilo tako preprosto. Zunaj je bila že noč in razen tega je moral vsak, ki je šel ofirat, po stari navadi bežati ali se skriti, ko je odložil lunto. Ko pa so ga bratje kljub temu zajeli ali privlekli izza kakega grma, drevesa ali kozolca, se je zunaj razlegel prisrčen smeh in mi v hiši smo vedeli, da »ga« že imajo. Komaj so spravili k mizi enega, je že spet počilo, in tako naprej po cele ure. V čim večjih časteh je bil slavljenec, tem več se je nabralo okoli mize sosedov.

Segati v roko in voščiti v Lobjniku ni bila navada. Samo napil je godovniku vsak in mu želel srečo. Pili smo vsi iz enega vrča, se razume.

Pogovori so bili duhoviti, šaljivi. Lobničani so hitrih misli in izvirnega humorja. Proti polnoči so se sosedje začeli poslavljalati. Če pa so že prej začeli »špilati« (kvartati), je godovanje trajalo tudi vso noč in — če je bil prihodnji dan kak manjši praznik — tudi preko prihodnjega dne. Vmes so marsikatero zapeli. Tudi oče je pel in spremljal petje na citre. Več teh pesmi sem pozabila, spominjam se pa naslednjih, četudi od ene samo prve kitice:

So tri jabuke rdeče
pa na sredi so gnile.
pa glih take so deklete
ki imajo favš srce

Jagrska

Ura je že biva tri
jagar se že gor zbudi
gremo le po pse
da se nam razdeni

Vovka je tud prav požgav
glih na srce žvak mu dav
toplarca, žvaka dva
medveda tudi da

Psički tamkaj vajajo
ko zverino gonijo
tresk na tresk, zopet tresk
zverina mora past

Petelina devjega
on dobro zavažvat zna
tud gosi, dve pa tri —
še raco včas dobi

Zdaj smo pa srno dobil
zdaj bomo pa vince pil!
En kapun, račji klun
mu gleda s torbe vn.

Rudarska

Vse je veselo, kar živi,
moje srce pa nkoli ni
Diradidiradirajson,
Glück auf, Glück auf.

Moje srce je ranjeno,
nikol ne bo pozdravljeno,
Diradidiuradirajson,
Glück auf, Glück auf.

Moje srce bo ozdravljeno,
bo v črno zemlo spravleno,
Diradidiuradirajson,
Glück auf, Glück auf!

Tje djen pa že proti kraju gre

Tje djen pa že proti kraju gre,
noč tmna prbližuje se,
ubujem jes pvobič čevlce,
noj h tej dečli pojdem še.

Če pvobič jes na planinco grem,
lep zelen kvobuk gori dem,
za kvobukom tri krive pjerje mam,
da te dečle ne bo sram.

Moj pvobič, da se ti ntolk štimaš,
tri krive pjerje gor imaš,
pr men je biv snoč n drugi spjet,
da j mev krivih pjjet.

oooo A oooooo L oooooo E oooooo L oooooo U oooooo J oooooo A

Tako alelujo je napisala mama na pustni torek zvečer nad vrata iz »hiše« v štibelc. Črke so predstavljale nedelje, ničle med njimi pa delavnike. Od pustnega torčka do velike noči je ravno 47 dni. Prva ničla pred prvim A je pomenila pepelnično sredo. Nad nekatere ničle je narisala še simbole svetnikov. Nad ničlo za 19. marec, praznik sv. Jožefa, je narisala lilijo, za dan sv. Jedrti dve miški, za praznik Marijinih sedem žalosti srce, ki ga je prebodla s sedmimi puščicami. Kdor je zjutraj prvi vstal in prišel dol v »hišo«, je smel izbrisati ničlo tistega dne. »Čim več boš izbrisal delavnikov do velike noči, tem več boš dobil klobas na veliko nedeljo zjutraj,« tako je obetal oče. Zato nas ves postni čas ni bilo treba zjutraj klicati, vsak je hotel biti prvi, vsakemu se je hotelo čimveč klobas!

Od kod je prišel ta zanimivi običaj na Vrbje, nisem mogla dognati.

Úrak (uròk)

Úrak je hud glavobol in je posledica uplaténja. Človek ali tudi žival lahko uplatí od same hvale, od slabega zraka, od neumitega človeka, hudega, srepega pogleda. Pravili so, da je zaradi úraka mnogo ljudi na britofu in mnogo domačih živali, posebno svinj, na mrhovišču. Pri nas doma so zdravili urak na tele načine:

Z ogljenički: v večjo ponóvco (zajemalko) zajameš vode, vržeš vanjo koščke žarečega oglja in vse skupaj izliješ čez glavo nazaj. To ponoviš trikrat in o bolezní ni ne duha ne sluha več.

S spodnjo janko: Če ima úrak svinja, sleče dekla spodnje krilo in potegne svinji z njim prav narahlo od glave proti repu; nato janko strese. To napravi trikrat. Ko strese krilo, odtrese tudi bolezen. Če pa ima urak prešič, napravi ravno tako hlapec s spodnjimi hlačami.

Z živim vozlom. Nad glavo uročenega bitja napraviš trikrat zaporedoma živi vozle. Če si ga pravilno napravil in se je razvozlal, ko si potegnil za oba konca vrvice, je pričakovati, da bo bolnik v najkrajšem času ozdravel. Kako se napravi živi vozle, nas je naučil oče, ko smo bili še čisto majhni, in ga znaš zamotati in rešiti še danes.

Bogčanje — igra pastirjev na paši

Leskovi veji prisekaš vejice in jo vtakneš v tla. Iz druge veje in njenih vejic napraviš kaveljčke. Vsak pastir ima svoj kaveljček. Kakih 6 cm dolg, neolupljen debeli del kake leskove veje razpoloviš; polovici predstavljata sveto pismo. Tla pomenijo pekel, vrh vsajene veje nebesa, prirezane vejice pa vice. Ko ima pastir ob začetku igre srečo, obesi svoj kaveljček na spodnjo vejo.

Pastirji po vrsti mečejo sveto pismo, da se polovici prevračata v zraku. Če obležita na tleh tako, da sta beli ploskvi obrnjeni navzgor, pomakne igralec, ki je sveto pismo vrgel, svoj kaveljček za eno stopnjo (eno vejico) navzgor; če obležita tako, da sta obrnjena navzgor oba temna hrbta, mora svoj kaveljček deti za eno vejico niže; če pa sta obrnjena navzgor ena bela ploskev in en temen hrbet, ostane kaveljček na mestu. Zmagata tisti, ki je prvi prišel v nebesa.

Pušeljce

Od matere smo se vsi navzeli ljubezni do rastlinja. Pred hišo si je uredila čeden cvetlični, za drvarnico pa zelenjavni vrt, v katerem je gojila tudi zdravilne rastline. Po oknih in lesenih napuščih je namestila in z vso skrbjo in ljubeznijo negovala tiste cvetlice, ki jih trgajo edinole domače hčerke in jih zlagajo v koroški slovenski pušeljc. Tak pušeljc je pomenil za fanta, ki ga je dobil, vsekakor neko odlikovanje, neko, če tudi še komaj zaznavno predanost, neko prednost pred vsemi drugimi.

Od cvetlic, ki so jih dečle zlagale in z rdečo svileno nitjo povezavale v šopek, so dele v sredino gorski ali viseči nagelj (*Dianthus caryophyllus*), velik, čudovito dehteč živo rdeč cvet z drobno narezljanimi venčnimi listi; okoli njega so potem nalagale in sproti povezovale vršičke slovenskega in nemškega rožmarina, drobnega in tolstega roženkravta, muškata in rozetlja, a tudi lojzi in megla nikoli nista manjkala.

Slovenski ali zeleni rožmarin (*Rosmarinus officinalis*) je bil med Slovenci že davno znan kot dišavna rastlina, nemški ali laški rožmarin (*Santolina chamaecyparissus* f. *incana*) pa je sicer zaradi močnega vonja mnogo rabljen proti moljem, s svojimi sivimi, gosto kuštravimi vejicami pa se nežno loči od temnega zelenja drugih vršičkov v pušelju. Je rastlina našega sončnega juga, ki se je že v XVI. stoletju udomačila na slovenskem ozemlju. Korošci so jo prinesli bržkone s Spodnjega Štajerskega, kamor so iz Lobnika in Železne Kaple vsako leto enkrat romali k Novi Stifiti. Drobn in tolsti roženkravt (žeravec — *Pelargonium radula rosodorum*) ne manjkata na oknih nobene koroške slovenske kmečke hiše. Cveti so skromni, neznatni, a zeleni, na drobno ali bolj na debelo razrezani listi hranijo v sebi hlapeča olja najprijetnejšega vonja. Močno, nekako sladkobno dehti tudi muškat (muškatka — *Pelargonium odoratissimum*), od nekaj priljubljena lončna cvetlica, plemenitejša in zato bolj občutljiva sorodnica obeh roženkravtov. Dečva dá v pušeljc vedno tudi dve manj odporni in zato kmalu usahljivi rastlinici, rozetelj (*resedica* — *Reseda odorata*) s komaj zaznavnim prikupnim vonjem, in lojzi (lojzek, sporiš — *Aloysia* = *Lippia triphylla*), ki cvetoč in usihajoč razširja osvežujočo dišavo po limoni. Megla (*Gypsophila paniculata*) iz cvetličnega vrta je močno razraščena rastlina z najtanjšimi, na vse strani štrlečimi vejicami, ki se vrinjajo med druge vršičke v pušelju, ga rahljajo in ga z drobnimi, snežno belimi cvetki zagrinjajo z meglico, rahlo kakor dih.

Pozimi, ko ni bilo nageljnov, so dečle vpletale v šopek rdeče svilene trakce in zlate strune, da se je pušeljc čimbolj iskril. Ob nekaterih priložnostih, npr. ob žegnanju, so z zlatom popenile vse zelenje v pušeljcu, posebno oba roženkravta, muškati in slovenski rožmarin. Pri našem sosedu Žoharju so dajale v pušeljc tudi glavice lanu (*Linum usitatissimum*), ki so jih prej z zlatom popenile.

Tak 7 do 10 cm visok pušeljc si je zataknil fant v gumbnico ali za klobuk. Dečla je poklonila pušeljc samo fantu, ki ga je imela rada in ki si ga je želela za moža. Fant, ki ga je dobil, jo je v nedeljo nato peljal v gostilno; ljudje so k temu npr. rekli: »Danes je pa Franči Micko napajal.«

Fantje so prihajali po pušeljc, ko so šli na »štelungo«, ko so bili poklicani k vojakom, ko so se od vojakov vrnili, v soboto pred velikimi prazniki, vedno pa na soboto pred žegnanjem. Na dan žegnanja so imeli pušeljc vsi fantje v fari, razen njih pa tudi fantje iz drugih far, če so imeli dekleta v župniji, ki je praznovala svojega patrona. Za mladeniča, ki je ta dan ostal brez pušeljca, je bila to precejšnja sramota, zato je rajši ostal doma, da se je tako ognil norčevanju, posmehu in pomilovanju. Če je prišel s pušeljcem, so mu prav zlobno ponagajali: »Kje si ga pa ti kupil?« ali »kje pa si ga ti pobrav?«

Zusammenfassung

Nach einer kurzen Beschreibung des alten, wahrscheinlich feudalen Zmeken dienenden Bauernhauses sind vorerst nur einige von den vielen interessanten Sitten, schönen Gebräuchen und auch abergläubischen Handlungen angeführt, die bei den slowenischen Bauern in Lobnik bei Eisenkappel in Kärnten noch vor wenigen Jahrzehnten üblich waren und deren einige auch heute noch beibehalten sind und pietätvoll gepflegt werden.

Kopa — die Weihnachtskuppe. Auf dem Tisch, der in der oberen Stube mit einem schneeweißen Tischtuch bedeckt war, baute die Mutter den Tag vor dem Christfest die Weihnachtskuppe auf. In die Mitte des Tischtuches brachte sie ein gemeihtes, aus Weidenruten hergestelltes Kreuz und legte darauf drei verschiedene Brotlaibe, ein gewöhnliches Brot, ein Weizenbrot und ein Roggenbrot (mižnek). Auf den oberen Laib gab sie dann einen Reinling. An diese mittlere Säule lehnte sie weitere Brotlaibe an, so daß die Kuppe an Umfang gehörig zunahm. Nun bedeckte sie dieselbe mit einem etwas kleineren, reich bestickten und mit Flimmerblättchen verzierten Tischtuch, stellte auf die fertige Kuppe ein kleines, metallenes Kreuz und vor dasselbe ein Glöcklein. Die Seiten der Kuppe schmückte sie weiter mit schönen Meßbuchbildern. Um die Kuppe ordnete sie rote und goldgelbe Äpfel zu einem unauffälligen Ornament. Zwischen den Äpfeln lag hier und dort eine Kartoffel. In eine Tischecke stellte sie ein Gefäß mit den Samen aller Getreidearten und Hülsenfrüchte, die auf dem Gute gesät und geerntet wurden; in die zweite Ecke brachte sie den Familienrosenkranz und die Rosenkränze aller Familienmitglieder; in der dritten Ecke lag ein Weißbrot und in der vierten ein Roggenbrot. Auf die Bank hinter dem Tisch kam der Rührkübel, unter den Tisch der mit Weihwasser gefüllte Melkeimer. Bei einigen Nachbarn legte man unter den Tisch auch Geräte, die beim Bebauen des Feldes gebraucht werden, Hauen, Schaufeln, Sicheln und Sensen, hier und dort selbst Pflüge und Eggen.

Von der Kuppe nahm dann die Mutter je nach Bedarf Brot und andere Nahrungsmittel, so daß sie immer niedriger und kleiner wurde, sollte aber erst am Dreikönigstage abgebaut werden. Wo die Kuppe — wie bei uns — in der oberen, für Gäste bestimmten Stube aufgebaut wurde, stand sie vom 24. Dezember bis zum 6. Januar; wo es eine solche bessere Stube nicht gab, wurde die Kuppe in der Gesindestube (hiša) aufgestellt; weil aber dort gegessen wurde und man den Tisch auch für andere Zwecke brauchte, wurde sie schon nach 24 Stunden weggeräumt und mußte vor den weiteren Festtagen (Neujahr und Dreikönigsfest) neu aufgebaut werden.

Kako smo v Lobniku praznovali godove — Wie in Lobnik Namenstage gefeiert wurden. Gemeint sind natürlich nur die Namenstage des Bauern und der Bäuerin. Mit einem Höllenlarm, den aneinandergeschlagene Topfdeckel verursachten, und mit Pöllerschüssen wurde die Feier eingeleitet. Je angesehener der oder die Gefeierte war, desto mehr Nachbarn kamen, um mit neuen Pöllerschüssen zur Feier beizutragen. Allen Gratulanten wurde mit Reinling und Glühmost aufgewartet. Es wurde gesungen, Zither und später auch Karten gespielt. Das Kartenspielen dauerte oft die ganze Nacht hindurch und wurde selbst am nächsten Tag — wenn es ein kleiner Feiertag war — fortgesetzt.

oooo A oooooo L oooooo E oooooo L oooooo U oooooo J oooooo A. Auf diese Weise schrieb meine Mutter jedes Jahr am Faschingsdienstag das Wort Aleluja über die Tür vom Gesindezimmer ins Stüberl. Es ist ein Brauch, der nur bei uns, in unserer Familie, gepflegt wurde und mir niemand sagen konnte, woher er stammt und wer ihn nach Lobnik brachte. Die Buchstaben bedeuten Sonntage, die Nullen dazwischen Werkstage; mit der ersten Null ist der Aschermittwoch gemeint. Vom Faschingsdienstag bis zum Ostersonntag sind es 47 Tage. Über dem 19. März, dem Fest des hl. Joseph, zeichnete die Mutter zwei Lilien, über dem Datum der hl. Gertrud zwei kletternde Mäuschen; so machte sie uns mit kleinen Kreidezeichnungen auch mit anderen, im Lobnikgraben stark verehrten Heiligen und deren Festtagen bekannt. Jeder von uns, der am Morgen als erster aufstand und in die Gesindestube kam, durfte die Null dieses Tages wegmischen. Je mehr dieser Nullen man in der Fastenzeit gelöscht hatte, mit desto mehr Würsten wurde man vom Vater am Ostersonntag beschenkt!

Urak — Beschreibung oder Verhexung. Man war überzeugt, daß ein zu lautes Loben, ein scheeler Blick, ein unverständlich gemurmeltes Wort Mensch wie Vieh verhexen kann. Mit der Verhexung war aber gewöhnlich eine Krankheit verbunden oder irgend ein anderes Übel. Um die Verhexung und die Krankheit los zu werden, bedienten sich die damals noch ziemlich stark abergläubischen Bauern besonders dreier Mittel: in kaltes Wasser geworfene glühende Kohlenstücke mußte der Kranke samt dem Wasser über den Kopf hinweg nach rückwärts schütten; wenn ein Vieh weiblichen Geschlechtes verhext worden war, strich die Magd mit ihrem Unterrock ganz sachte dreimal über den Rücken des Tieres vom Kopf bis zum Schwanz und beutelte dann den Rock immer wieder aus; wenn die ersten zwei Mittel nicht halfen, knüpfte man über dem Kranken den »lebendigen Knoten« (živi vozel) und wenn er danach gelöst werden konnte, waren die Schmerzen verschwunden — oder aber auch nicht!

Für das Kinderspiel »bogčanje«, das im ganzen Jauntal bekannt war, brauchte man einen starken und langen Haselast, der in den Boden gesteckt wurde, Seine Seitenzweige wurden kurz beschnitten, Häkchen wurden hergestellt und ein kurzes, dickeres Stück Haselzweig halbiert, daß man die sogenannte hl. Schrift bekam. Beide Teile der hl. Schrift wurden vom Spielenden gleichzeitig in die Luft geworfen und je nachdem, wie sie nach dem Wurf auf der Erde zu liegen kamen, stieg man — wenn beide weiße Flächen nach lagen — mit dem Häkchen um eine Stelle höher oder aber — wenn beide dunkle Rücken oben waren — um eine Stelle tiefer am Ast; man blieb an Ort und

Stelle, wenn nach oben eine Fläche und ein Rücken lagen. Der Boden war die Hölle, die Seitenzweige das Fegfeuer; je höher man am Ast mit seinem Häkchen kam, desto näher war man dem Himmel.

Pušeljč — Das Blumensträußchen. Im slovenischen Blumensträußchen reihen sich um die in die Mitte gestellte rote Hängnelke Zweiglein vom slovenischen und deutschen Rosmarin, vom feinblättrigen und derbblättrigen Rosenkraut, von der Muskatgeranie und der Schleierblume; auch die echte Reseda und das Zitronenkraut fehlen fast nie. Wenn im Winter keine Nelken zu haben sind, nimmt die Bauerntochter anstatt ihrer rote glänzende Seidenbänder. Um das Sträußchen noch glitzernder zu machen, streut man Goldschaum auf die Blätter vom Rosenkraut, Rosmarin und Muskat und steckt mit Goldschaum besprenge Leinkapseln und goldene Saiten zwischen die duftenden Zweiglein. So ein Sträußchen ist höchstens 7 bis 10 cm hoch und wird im Knopfloch oder auf dem Hut hinter der Hutschnur getragen. Bei verschiedenen Gelegenheiten wurden — und werden wohl noch heute — solche Sträußchen von den Bauerntöchtern den Auserwählten überreicht. Es war früher eine große Schande, wenn am Kirchtage ein junger, unverheirateter Mann kein Blumensträußchen hatte.